

یادداشت

تقویت دیپلماسی اقتصادی اولویت دولت سیزدهم

ساسان شاموسی

اقتصاددان، عضو هیات علمی دانشگاه تهران

احتمالی، مسیر اقتصادی کشور چه جهت‌گیری‌هایی را باید داشته باشد تا بیشترین انتفاع ناشی از توافق، برای مسائل کلان کشور در حوزه اقتصاد و تجارت اتفاق بیفتند.

صرف‌نظر از این‌که مذاکرات وین به نتیجه برسد یا نرسد، در هر صورت دولت سیزدهم از ابتدای کار تأکید بر تقویت طرح دیپلماسی اقتصادی را جزو اولویت‌های خود قرار داد.

ما در حوزه اقتصاد ملی یک رویکرد داریم که به آن رشد تولید غیر توری می‌گویند. در دسته‌بندی که وزارت اقتصاد و داداری تعریف کرده، برای مدیریت ناترازی ارزی چارچوبی تعیین شده که براساس یکی از بخش‌های آن با دیپلماسی فعال اقتصادی با اولویت توجه به کشورهای همسایه، جمهوری اسلامی بتواند آن بخش از نیازمندی‌هایی که در ناترازی ارزی دارد، بهبود ببخشد. در عین حال در بخش دوم این نقشه راه راهبردی‌هایی مثل تقویت به مشارکت گرفتن کارگزاران، سرمایه‌گذاری‌ها، حتی اصلاح نقش بخشی از بانک‌ها و اجرای سیاست اصل ۴۴ نسبت به نقش و دامنه سهم‌پذیری بانک‌ها در طرح‌های اقتصادی درنظر گرفته شده است. در همین حوزه به موضوع بهره‌رشی از سرمایه‌گذاری خارجی نیز اشاره شده است.

معتقدم اگر بخواهیم با رویکرد طرح تحول پیش برویم، باید به نقش و جایگاه سرمایه‌گذاری‌های خارجی بیشتر توجه کنیم تا به این‌وسيله موضوع روان‌سازی و تسهیل‌سازی را از طریق وزارت اقتصاد، سازمان سرمایه‌گذاری‌های خارجی و همچنین وزارت خارجه پیگیری کنیم. صرف‌نظر از این‌که برای جلب مشارکت مردم باید بستری برای استفاده از منابع خارجی و اجازه سرمایه‌گذاری‌های مستقیم تعریف کرد، چه برای اشخاص و چه برای بانک‌ها باید بستری‌هایی را برای حمایت از مدل ابرپیشران‌ها درنظر گرفت.

همه اینها البته در جای خود محل بحث و بررسی دارد. در عین حال برنامه‌های وزارت خارجه هم در این حوزه باید مورد توجه قرار گیرد. در این حوزه توجه به بسط روابط با کشورهای همسایه، کشورهای همراه و دوست جزو برنامه‌های اولویت‌دار در حوزه دستگاه دیپلماسی و از موضوعاتی بوده که از سوی وزیر خارجه مطرح شده است. این برنامه البته یک نگاه چندوجهی نسبت به قابلیت‌مند کردن استعداد و نحوه به‌کارگیری منابع، چه با اولویت برجام چه با اولویت پساربرجام و چه با نگاه پیشابرجامی وجود دارد. درمجموع توجه به این برنامه و دقت در اجرایی کردن آنها به نحو مطلوب و درست، می‌تواند به تقویت دیپلماسی اقتصادی کشور در دوره برجام یا در دوره پساربرجام بینجامد.

قالیباف: حدود ۶۰ درصد، فرار مالیاتی داریم

محمد باقر قالیباف، رئیس مجلس گفت: در زمان شیوع ویروس کرونا در همه کشورهای دنیا درآمد‌های مالیاتی دولت‌ها کاهش پیدا کرد اما درآمد مالیاتی ما در حالی افزایش داشت که تحقق آن امسال به ۱۱۳ درصد رسیده است. قالیباف با بیان این‌که باید از فرارهای مالیاتی جلوگیری شود، تصریح کرد: ما حدود ۶۰ درصد فرار مالیاتی داریم و این امر نشان‌دهنده این است که روند فعلی مالیات‌گیری مناسب نیست، به عبارتی در بخش مالیاتی حکمرانی مناسبی نداریم.

برنامه دولت برای اداره اقتصاد کشور چگونه خواهد بود؟

دیپلماسی اقتصادی، منهای توافق

خط اصلی از حسینیه امام خمینی در تهران ابلاغ شد، در دیدار رضائی رهبر انقلاب با مسوولان، کشور به قدر کافی در هشت سال گذشته برای وابسته کردن امور اجرایی و اقتصادی به یک توافق خارجی ضرر کرده بود که دیگر تحمل تکرار این خطای زیان‌ده را نداشته باشد. در حالی که مناقشه بر سر مذاکرات و نسخه پیش‌نویس بالا گرفته بود و در آن سوی دنیا هم واشنگتن به دلیل ناتوانی دولت بایدن نمی‌توانست به تصمیم سیاسی نهایی برسد و یحٰث توافق دوباره به صورت اغراق شده، اتمسفر فضای رسانه‌ای را پر کرده بود که تأکید رهبری خط جدیدی را گشود، هرچند در ۲۲ بهمن سال قبل، رئیس جمهور هم بار دیگر موضعش را در این چارچوب با قید تشدید تکرار کرد که امیدمان به خدا و مردم عزیز خوزستان، خراسان، آذربایجان و... است؛ امیدمان به شرق، غرب، شمال و جنوب کشور است و هرگز آمیدی به وین و نیویورک نداریم.

رهبری در دیدار فروردینی خود با کارگزاران نظام، یک مسأله بنیادین را دوباره یادآوری کردند که «شما در برنامه‌ریزی‌های کاری خودتان مطلقاً معطل مذاکرات هسته‌ای نشوید، مطلقاً؛ کار خودتان را بکنید، وضع فعلی کشور را ببینید، بر اساس وضع فعلی برنامه‌ریزی کنید، ممکن است مذاکرات به جاهایی برسد، جاهای مثبتی، جاهای نیمه‌مثبتی، منفی‌ای، هر چه بشود شما کار خودتان را بکنید، متوقف نکنید کارتان را به آنها.»

شرایط بدون وین

حالا با این گزاره، دولت در فضای جدید تصمیم گرفته برنامه مسیر اقتصاد کشور پس از توافق وین را به مجلس ارائه کند تا مسأله گره نزدن امور کشور به توافق در حد شعار باقی نماند و روی زمین برای آن تصمیم گرفته شود. هرچند اساساً فضای مذاکرات هم به دلیل بی‌عملی واشنگتن از اسفند متوقف شده و به قول سخنگوی وزارت خارجه، توافقی در دسترس نداریم که درباره توافق صحبت کنیم. به هرحال، اکنون فصل حکمرانی بدون در نظر گرفتن توافق و نگاه به داخل است. در این فضا، محمد رضا پورابراهیمی، رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس خبر داده بود که وزارت اقتصاد و داداری گزارشی را در مورد برنامه‌های این وزارتخانه برای اداره اقتصاد کشور بعد از توافقات برجامی آماده کرده و الزاماتی تعیین شده که پس از توافق، مسیر اقتصاد ایران چه جهتگیری‌ای داشته باشد که انتفاع اقتصادی توافق برای مسائل کلان کشور انتفاع قابل‌توجهی باشد. البته این گزارش در قالب طرح و لایحه نیست و صرفاً یک گزارش تحلیلی است. اما باید مشخص شود دولت چگونه می‌تواند از اختیارات خودش بعد از توافق برای اداره اقتصاد کشور استفاده کند؛ به عنوان مثال باید شفاف شود اگر دسترسی ما به منابع ارزی افزایش یافت، اولویت کشور در تخصیص ارز چگونه باید صورت بگیرد تا انتفاع اقتصادی به‌دست بیاید یا در صورتی که

شرایط مرادوات تجاری ما رونق بگیرد، صادرات ما در چه محصولاتی باشد، شرایط بهتری در اقتصاد فعلی شکل می‌گیرد. طبیعی است نباید مثل هشت سال گذشته برای هر ثبت سفارشی، ارز اختصاص دهیم تا کشورمان به محل ورود کالا‌های مصرفی کشورهای دیگر تبدیل شود و بدیهی است اقتصاد کشور را بعد از تحریم نمی‌شود با روش‌های قدیمی اداره کرد و این ربطی به انجام دادن یا انجام ندادن توافق هم ندارد.

دیپلماسی اقتصادی منهای توافق

در این مرحله ممکن است این سوال پیش بیاید که چه ظرفیت‌هایی باید در زمینه اقتصادی فعال شود که زمینه انتفاع اقتصادی منهای توافق را ایجاد کند و دیپلماسی اقتصادی در این شرایط جدید چه سمت و سویی داشته باشد. قطعاً با تغییرات اخیر در دنیا و انتقال قدرت از غرب به شرق و تقابلی که بین روسیه و غرب و همچنین چین با آمریکا به وجود آمده فرصت‌های ایران برای افزایش تجارت خارجی حتی بیش از سال‌گذشته هم شده‌است و باید از این فرصت‌های کنشگرانه و فعال استفاده کرد. با این پیش‌فرض، یکی از حوزه‌های تجارت خارجی، قطعاً می‌تواند حوزه آمریکای لاتین باشد. این منطقه اکنون ۱۰۰ ساله‌ای است که به دلیل برلیمزبه شدن اقتصاد، مورد توجه نبوده و همین وضعیت در آفریقا هم وجود دارد. هرچند تراز تجاری ما با کل اتحادیه آفریقا به یک دهم درصد کل تجارت خارجی این اتحادیه هم نمی‌رسد، در صورتی که ما برای واردات و صادرات به این منطقه ظرفیت‌های خوبی داریم.

در مجموع، مهم‌ترین مولفه‌های دیپلماسی اقتصادی در شرایط جدید و پس از توافق، می‌تواند حوزه تجارت خارجی با روسیه، چین و کشورهای همجوار به‌ویژه همسایگان در منطقه باشد و لایه دوم این استراتژی هم کشورهای آمریکای لاتین و آفریقا و حتی برخی کشورهای

کارگروه جبران «حذف ارز ترجیحی دارو» تشکیل شد

سخنگوی کمیسیون اصل ۹۰ مجلس با اشاره به جلسه این کمیسیون درباره افزایش قیمت دارو گفت: مقرر شد کارگروه مشترک دولت و مجلس متشکل از سازمان‌ها و وزارتخانه‌های ذی‌ربط، برای یافتن بهترین راه‌حل در جهت جبران تبعات ناشی از حذف ارز ترجیحی تشکیل شود. علی‌خضریان گفت: نبود زیرساخت‌های حذف ارز ترجیحی و به دنبال آن مشکلات ناشی از افزایش قیمت‌ها، همچنین نگرانی بیمارستان‌ها از کمبود اعتبارات برای تهیه دارو در ماه‌های آینده، موجب این اقدام شد.

شقایق شهری در گفت‌وگو با جام جم مطرح کرد:

پیشنهاد به دولت برای مسیر اقتصاد پس از توافق

نیازمند منابع ارزی است. برای مثال صنایع نفت، گاز و برق ما نیاز به منابع مالی دارد. پس این گشایش ارزی حداقلی که در پیش داریم حیاتی است و هر هدر رفتی برای ما خسارت‌آفرین خواهد بود.

شقایق شهری با اشاره به لزوم برنامه‌ریزی درباره هزینه‌کرد این منابع گفت: باید مشخص کنیم فرضاً در سال ۱۴۰۱ و سال ۱۴۰۲ چه میزان منابع ارزی نصیب کشور خواهد شد و چگونه باید آن را بهینه مصرف کرد. من مصرف بهینه را در این می‌بینم که در درجه اول بودجه ارزی از بودجه ریالی جدا شود. در درجه دوم باید توجه تخصیص منابع ارزی را متوجه پنج حوزه کلیدی کنیم. این اولویت‌ها شامل آب، صنعت نفت و گاز، برق، موضوع سالمندی و صندوق‌های بازنشستگی و در نهایت موضوع محیط‌زیست و ریزگردها و آلوده‌ها است.

وی با تأکید بر پنج اولویت اقتصاد ایران ادامه داد: اگر درحال حاضر به این اولویت‌ها نپردازیم، کشور گرفتار خواهد شد. بنابراین تخصیص منابع ارزی کشور باید ناظر بر این پنج حوزه باشد. برآورد‌های خوشبینانه این است که اگر می‌خواهیم در آینده نزدیک، حداقل زیرساخت‌های کشور را حفظ کنیم و واردکننده انرژی نیابشیم، در طول پنج سال آینده باید ۴۰۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری کنیم.

شقایق شهری به گفته وزیر نفت مبنی بر نیاز صنعت نفت و گاز به حداقل ۱۶۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری اشاره و عنوان کرد: باید در صنعت نفت و گاز سرمایه‌گذاری صورت گیرد تا واردکننده باشیم. خیلی بد است که کشور در مرکزیت انرژی جهان باشد و در عین حال بخواهد انرژی وارد کند. با این تفسیر به تدریج هر منبع ارزی که نصیب کشور می‌شود باید صرف این پنج اولویت شود. یعنی بخشی از منابع ارزی به آب تعلق گیرد، قسمتی به نیاز کشور در حوزه برق، بخشی برای توسعه سرمایه‌گذاری نفت و گاز، قسمتی برای مقابله با پدیده سالمندی و ناترازی صندوق‌های بازنشستگی و بخشی هم برای محیط‌زیست.

این کارشناس حوزه اقتصاد با تأکید بر اولویت زیرساخت‌ها نسبت به دیگر اقلام حتی کالا‌های ضروری اظهار کرد: با تخصیص منابع ارزی برای پنج حوزه اصلی می‌توانیم کشور را در برابر ابرچالش‌های پیش‌رو حفظ کنیم. اگر منابع ارزی برای هر مورد دیگری هزینه شود از نظر من هدررفت منابع ارزی است. چه واردات کالا‌های لوکس باشد و چه واردات اقلام ضروری. من حتی تخصیص ارز به این پنج حوزه را مهم‌تر از اقلام ضروری می‌دانم.

با وجود این، با تمرکز دولت سیزدهم بر دیپلماسی اقتصادی روابط تجاری ما با برخی کشورها بیش از دو و نیم برابر شده و امروز روابط ما با ترکیه، عمان، عراق و برخی کشورهای حوزه خلیج فارس و همچنین حوزه آسیای مرکزی و قفقاز از نظر آمار کمی رشد‌های زیادی داشته است، البته سال ۱۴۰۰ هم بیش از یک و سه دهم میلیارد یورو حجم تجارت ما با عمان بوده و روابط تجاری ما با ترکیه نزدیک به دو و نیم برابر شده

منابع آزاد شده، صرف‌تسویه بدهی‌های دولت گذشته می‌شود

متأسفانه این اتفاق در حال حاضر به دلیل انباشت بدهی‌های دولت روحانی صورت نمی‌گیرد و روز گذشته سخنگوی دولت اعلام کرده است منابع آزاد شده صرف تسویه بدهی‌های گذشته که برای دولت به ارث رسیده می‌شود و ماهانه ۱۰ هزار میلیارد تومان بدهی از دولت گذشته در این دولت پرداخت می‌شود.

یادداشت

حل پایدار مشکلات اقتصادی با اصلاح نظام مالیاتی بر پایه سند تحول

عمومی با مالیات است. حذف معافیت‌های غیر ضررو تعیین سقف متناسب با تعداد خانوار هم می‌تواند سامان بخش درآمد‌های مالیاتی باشد که شیوه اجرای آن در سند تحول پیش‌بینی شده است. نکته آخر در این بند آن‌که، ایجاد انگیزه بین مودیان مالیاتی، مهم‌ترین رکن پرداخت داوطلبانه و صادقانه مالیات است. از همین رو و در راستای افزایش درآمد‌های مالیاتی، در سند تحول اقداماتی برای اعتمادسازی عمومی و ارتقای فرهنگ مالیاتی نیز پیش‌بینی شده است.

آسیب نظام مالیاتی به محیط کسب وکار؛ جمله درستی بین مردم رواج یافته است که کارگر و کارمند قبل از دریافت حقوق، مالیات‌شان را می‌پردازند اما دلان و سوداگرها با درآمد‌های هنگفت، هیچ موقع مالیات نمی‌پردازند.

سند تحول برای رفع این معضل که آفتی برای کسب وکارهاست راهکارهایی معین اعلام کرده است: کاهش نرخ مالیات بر درآمد شرکت‌ها پس از استقرار مالیات بر مجموع درآمد، ایجاد شناسنامه عملکرد مالیاتی بنگاه‌ها و مینا قرارگرفتن آن در رتبه اعتباری نظام بانکی و سایر مشوق‌های بخش تولید به

موازات ارزیابی عملکرد سازمان امور مالیاتی و نهادهای مرتبط با مالیه عمومی دولت با تشکیل شورای عالی سیاستگذاری مالیه عمومی از مهم‌ترین این اقدامات است. ساختار معیوب نظام وصول و توزیع درآمد‌های مالیاتی، خلط‌میان مالیات‌های ملی و محلی و همچنین فقدان ارتباط میان مالیات‌های پرداخت شده در استان‌ها و مصارف و هزینه‌های هر استان باعث شده است توزیع درآمد‌های مالیاتی در نظام اقتصادی ما اشکالات عدیده‌ای ایجاد کند.

مطابق نظر کارشناسان و آنچه در سند تحول آمده است، تعیین درصد مشخصی از درآمد‌های مالیاتی برای هر استان متناسب با ظرفیت‌های اقتصادی موجود و سهمیم شدن استان‌ها در بخشی از درآمد‌های مالیاتی مازاد بر حداقل‌های تعیین‌شده برای تکمیل پروژه‌های عمرانی در کنار مواردی همچون تعیین ضوابط و چارچوب‌های اخذ عوارض توسط شهرداری‌ها می‌تواند ساختار نظام وصول و توزیع درآمد‌های مالیاتی را اصلاح کند. بخشی از این موارد، نیازمند تغییر قوانین مالیاتی موجود است که همه با ذکر شماره ماده در متن سند تحول آمده است. با اصلاح ساختار مالیاتی و افزایش نقش مالیات در بودجه، می‌توان امیدوار بود بخش قابل‌توجهی از مشکلات اقتصادی، با تکیه بر ظرفیت‌های داخلی، آن هم به صورت پایدار حل و فصل شود.